

Mô hình tốt

SẢN XUẤT LÚA HỮU CƠ - HỢP TÁC XÃ TÂN TIẾN, ẤP 9, XÃ MỸ LỘC

➤ NGUYỄN THANH PHONG
PGD. Sở KH&CN Vĩnh Long

Trong lúc vẫn nạn về an toàn thực phẩm không ngừng gia tăng thì việc sản xuất nông nghiệp hữu cơ (không sử dụng phân bón vô cơ, thuốc hoá học, thuốc trừ sâu...) đã được địa phương lựa chọn và xem đây là hướng phát triển thật sự bền vững, nhằm giảm thiểu ô nhiễm, bảo đảm sức khoẻ cho người và vật nuôi.

Ông Phạm Hoàng Minh - PGD. Sở KH&CN tỉnh Bạc Liêu phát biểu chia sẻ sau khi tham quan mô hình sản xuất lúa hữu cơ của Hợp tác xã Tân Tiến

Ảnh: Thanh Sang

Trở lại thời điểm gần 3 năm trước, bản thân tác giả được ông Phạm Chánh Trực - nguyên Phó Trưởng ban Kinh tế Trung ương, người con được sinh ra ở vùng quê Mỹ Lộc, Tam Bình, Vĩnh Long. Ông đã đánh thức nhận thức cho thế hệ lãnh đạo địa phương nhà như chúng tôi về định hướng đúng này. Ông đã tặng cho tôi quyển sách "Cuộc Cách mạng một cộng rơm" - Tác giả Masanobu Fukuoka (1913 - 2008), nhằm khẳng định với chúng tôi về điều đó.

Xuất phát từ quan điểm trên, được sự đồng hành của ông Phạm Chánh Trực (chủ năm Nghị) của Sài Gòn Co.op, một cuộc cách mạng cho mô hình sản xuất lúa theo hướng hữu cơ được hình thành và dần dần đã lay động được nhận thức của mọi người cùng quan tâm. Hợp tác xã (HTX) Tân Tiến, ấp 9, xã Mỹ Lộc được thành lập từ năm 2016, qua 03 năm tổ chức thực hiện với 7 vụ sản xuất lúa theo hướng hữu cơ, năng suất bình quân, thu nhập thành viên HTX các vụ được thống kê cho thấy những kết quả đạt được và những vấn đề cần đặt ra phải giải quyết để đạt hiệu quả hơn:

- Về năng suất, vụ Hè thu năm 2016 (vụ đầu tiên), đạt thấp nhất (3,87 tấn/ha); vụ Đông xuân 2017 - 2018 đạt cao nhất (6,112 tấn/ha).

- Về thu nhập, vụ Hè thu năm 2016, đạt thấp nhất (14.834.026 đồng/ha); vụ Đông xuân 2017 - 2018 đạt cao nhất (30.073.000 đồng/ha). Giá bán lúa tươi cho Liên hiệp HTX Thương mại Thành phố Hồ Chí Minh (Sài Gòn Co.op) - đơn vị bao tiêu, luôn cao hơn thị trường 40%, cụ thể: năm 2016 (11.000 đồng/kg), thành viên thu nhập lãi từ 14,8 - 18 triệu đồng/ha; năm 2017 (8.500 đồng/kg), thành viên thu nhập lãi từ 19,6 - 27,7 triệu đồng/ha; năm 2018 (7.200 đồng/kg), thành viên thu nhập lãi từ 22,5 - 30 triệu đồng/ha.

Như vậy, cả năng suất và thu nhập thành viên đều tăng trưởng đều đặn qua mỗi năm. Qua tổng kết trên, ta dễ dàng nhận thấy, sản xuất lúa theo hướng hữu cơ đã đem lại lợi nhuận rõ ràng cho thành viên HTX Tân Tiến. Qua đó, có thể khẳng định, mô hình đã có những thông số tích cực, tiên bộ, hiệu quả bước đầu như:

- Thu nhập bình quân các thành viên HTX không thua kém bình quân nông dân trong xã Mỹ Lộc.

- Đất đai được cải thiện màu mỡ hơn, tôm, cá đã vào ruộng, sinh thái được phục hồi dần, không sử dụng thuốc hoá học nên sức khoẻ thành viên không bị ảnh hưởng...

- Từ hộ riêng lẻ, nông dân tự nguyện vào HTX, các thành viên giúp nhau sản xuất và có tổ chức lo đầu vào, đầu ra ổn định... tốt hơn hẳn so với trước đây. Sản xuất ổn định theo hướng ngày càng tốt hơn này được sự hợp lực từ Sài Gòn Co.op về đầu tư và bao tiêu lúa theo hợp đồng.

Tuy nhiên, HTX Tân Tiến vẫn còn một số tồn tại cần khắc phục để mô hình đạt hiệu quả hơn như: Nhiều dịch vụ còn thuê bên ngoài chi phí cao, đẩy giá thành nông sản tăng cao; vẫn còn sử dụng thuốc diệt cỏ, thuốc diệt ốc bươu vàng...; chưa kiểm soát chặt chẽ quy trình sản xuất (thực tế còn thành viên xé rào sai quy trình sản xuất của HTX, không thực hiện cam kết mà HTX đã ký với Sài Gòn Co.op về bao tiêu lúa); thiếu vốn trang bị máy móc nông nghiệp phục vụ cho sản xuất: Làm đất, thu hoạch, chế biến, bảo quản, dịch vụ nông nghiệp khác...; nhân sự về quản lý chuyên trách có chuyên môn, nghiệp vụ, kỹ thuật phù hợp còn nhiều hạn chế, cụ thể: Giám đốc chuyên trách, cán bộ phụ trách kinh doanh, quan hệ thị trường, biết khoa học, kỹ thuật sản xuất, chế biến...; một số thành viên có tư tưởng thiếu nhất quán trong quyết tâm sản xuất lúa sạch theo hướng hữu cơ, một số biểu hiện cụ thể như: Sản xuất vụ ba, sử dụng phân bón vô cơ, thuốc trừ sâu hoá học, vi phạm cam

kết, còn tư tưởng riêng lẻ, chưa toàn tâm toàn ý làm ăn tập thể; việc vận động nhân dân vào HTX chưa đảm bảo hết diện tích của ấp, chưa liền canh, còn manh mún.

Như vậy, sở dĩ sản xuất lúa hữu cơ được khuyến khích phát triển là do mô hình này mang đến nhiều ưu điểm: Lợi ích về sức khoẻ, nâng cao năng suất cho đất đai, cây trồng, vật nuôi, mang lại hiệu quả kinh tế, hiệu quả xã hội. Sản xuất theo hướng hữu cơ là hướng đi tất yếu, bảo đảm sự phát triển bền vững của nông nghiệp huyện Tam Bình nói chung và vùng quê Mỹ Lộc nói riêng. Tuy nhiên, mô hình này chỉ mới chập chững những bước đi đầu tiên và còn gặp rất nhiều khó khăn, vướng mắc, đòi hỏi nhiều điều kiện hết sức khắt khe bởi quy mô sản xuất còn nhỏ lẻ, manh mún, chưa được quy hoạch, sản xuất hữu cơ ngoài yêu cầu kỹ thuật cao, kế hoạch chuẩn, quy trình chặt chẽ, còn cần nguồn vốn tương đối lớn, nếu không có sự trợ lực mạnh mẽ từ nhà nước và doanh nghiệp thì rất khó trụ vững và phát triển. Một nội dung mang tính thực tiễn cao nữa là do mô hình mới, sản phẩm mới nhưng lúa bán với giá cao nên người tiêu dùng chưa quen, dẫn đến khó tiêu thụ...

Để sản phẩm hữu cơ được cả người sản xuất lẫn người tiêu dùng chấp nhận, trước hết, hướng tới cần sớm hình thành Hệ thống tiêu chuẩn quốc gia cho sản phẩm hữu cơ. Vấn đề này, Chính phủ vừa ban hành Nghị định 109/2018/NĐ-CP về nông nghiệp hữu cơ, trong đó, quy định cụ thể chính sách khuyến khích phát triển nông nghiệp hữu cơ: Về sản xuất, chứng nhận, ghi nhãn, lô gô, truy xuất nguồn gốc, kinh doanh, kiểm tra nhà nước về sản phẩm nông nghiệp hữu cơ và chính sách khuyến khích phát triển sản xuất nông nghiệp hữu cơ.

Đối với HTX, về nội lực phải thực hiện trong quá trình sản xuất, các thành viên phải tuân thủ tuyệt đối quy trình, sản xuất phải

Gạo hữu cơ HTX Tân Tiến sản xuất độc quyền cho Sài Gòn Co.op đang được bán tại Siêu thị Co.op

được khép kín theo những chuẩn quy định, có sự kiểm soát chặt chẽ, đảm bảo phải có đầu vào sạch gồm đất, nước, không khí, các loại cây giống không lẫn tạp, các chất sử dụng trong sản xuất phải hoàn toàn hữu cơ và được cho phép lưu hành, phân bón và thuốc trừ sâu phải là chế phẩm sinh học hữu cơ, sản phẩm đầu ra phải đạt tiêu chuẩn về dinh dưỡng.

Đối với địa phương tỉnh nhà, cần thể hiện vai trò định hướng chính sách, có cơ chế hỗ trợ, khuyến khích HTX sản xuất nông nghiệp hữu cơ như: Xây dựng kết cấu hạ tầng đồng ruộng (thủy lợi), trang bị máy móc, công cụ sản xuất, thu hoạch, chế biến, xay xát, kho bảo quản, phương tiện vận tải, vốn tín dụng, miễn giảm thuế có thời hạn cho sản phẩm mới (lúa, gạo sạch hữu cơ, nông sản sạch), quảng bá nông sản sạch, hữu cơ và mở rộng thị trường xuất khẩu, nhãn hiệu hàng hoá, bao bì sản phẩm... Nếu thiếu sự hỗ trợ của nhà nước, HTX khó có thể mở rộng thêm diện tích canh tác, tiếp cận mở rộng thị trường.

Mặt khác, để cùng cố và phát triển được sản xuất hữu cơ lâu dài và bền vững, rất cần sự chung sức của các doanh nghiệp trong việc hình thành mô hình chuỗi giá trị. Nếu không có doanh nghiệp thì việc tiêu thụ sản phẩm, xây dựng thương hiệu là rất khó khăn. Cụ thể, cần hợp đồng các công ty xuất khẩu gạo có thời hạn ổn định 3 - 5 năm với giá cả có bảo hiểm thoả đáng cho hợp tác xã và công ty xuất khẩu thu mua gạo của hợp tác xã. Báo Tuổi trẻ ngày 12/9/2018 có nêu ý kiến ông Trương Thế Quốc (Chủ tịch HĐQT Công ty cổ phần Trương Việt), làm nông nghiệp sạch phải minh bạch, đây là vấn đề quan trọng nhất trong sản xuất sạch, an toàn. Ví dụ như mô hình của công ty cùng hợp tác xã Mỹ Lộc để trồng lúa, chúng tôi minh bạch đầu vào, sử dụng phân bón sinh học thế nào, bao nhiêu... Phía đối tác bao tiêu lúa là Sài Gòn Co.op cử kỹ thuật theo sát toàn bộ quy trình canh tác. Sau khi thu hoạch lúa, họ cũng kiểm tra toàn bộ chỉ số an toàn. Mặc dù so với sản xuất truyền thống sản lượng không bằng, nhưng chất lượng lúa đảm bảo, được bao tiêu giá 7.200 - 8.500 đồng/kg. Nếu mình làm đúng, làm bài bản, hiệu quả kinh tế không thấp hơn cách làm phổ biến hiện nay. Quan trọng là nông dân phải minh bạch đầu vào, đầu ra và tìm được thị trường tiêu thụ, xây dựng thương hiệu thì chắc chắn thành công. Nhận định này hoàn toàn phù hợp với nhận thức của tác giả.

Đặc biệt, cần doanh nghiệp khoa học và công nghệ tham gia vào đầu tư sản xuất phân bón hữu cơ, phân sinh học, vi sinh, chế phẩm thuốc bảo vệ thực vật sinh học. Cần thiết vận động các doanh nghiệp có thực lực tham gia làm thành viên HTX (thêm nguồn lực cho HTX về bao tiêu sản phẩm, tổ chức sản xuất).

Bên cạnh những yêu cầu trên, về phía địa phương xã Mỹ Lộc và huyện Tam Bình cần phải có sự chỉ đạo trực tiếp của cấp ủy huyện, xã, cả hệ thống chính trị tham gia,

chú ý phát huy vai trò của MTTQ trong việc vận động nông dân vào hợp tác xã kiểu mới nhằm tích tụ ruộng đất, tổ chức sản xuất tốt hơn, hình thành quy mô lớn. Quan tâm công tác đào tạo cán bộ chuyên môn cho quản trị hợp tác xã (hiện tại, tương lai).

Với vai trò của khoa học và công nghệ phục vụ phát triển kinh tế - xã hội, trong đó có hợp tác xã nói chung, HTX Tân Tiến nói riêng, cần loại bỏ tư tưởng sản xuất vụ ba và thay bằng sản xuất nông sản khác để tăng thu nhập cho thành viên, phối hợp Trung tâm Ứng dụng tiến bộ Khoa học và Công nghệ tỉnh chuyên giao ứng dụng các mô hình làm ăn hiệu quả đã qua nghiên cứu (trồng rau, màu, nấm...).

Cần thiết phải tổ chức lại sản xuất: Thành lập tổ bón phân, tổ phun xịt thuốc trừ bệnh, tổ chăm sóc đồng ruộng (nhổ cỏ, bắt ốc bươu vàng, dậm lúa...). Mô hình đạt hiệu quả cao khi có việc hợp tác, liên kết, tổ chức lại sản xuất nhằm nâng cao chuỗi giá trị lúa, gạo. Mô hình cánh đồng lớn sẽ giúp thành viên giảm được chi phí đầu vào cũng như đầu ra nhờ giảm bớt các khâu trung gian trong việc cung ứng giống, phân bón, thuốc trừ bệnh...

Để kết thúc bài viết này, tôi xin mượn lời một độc giả có tên Trần Quốc Khánh (được Nhà báo Hoàng Hải Vân giới thiệu) thay cho lời kết của mình, độc giả trên đã đúc kết nội dung trong quyển sách "Cuộc Cách mạng một cọng rơm" thành quan điểm, nhận thức hết sức ý nghĩa và phù hợp trong hoàn cảnh hiện nay của bức tranh toàn cảnh trong sản xuất nông nghiệp nước ta hiện nay, tỉnh Vĩnh Long cũng không nằm ngoài viễn cảnh này: "Cuộc chiến giữa cọng rơm và bình hoá chất diệt cỏ đã bắt đầu từ lâu trước khi mình ra đời. Chắc chắn khi mình chết đi, nó vẫn chưa kết thúc. Nhưng chọn về phía cọng rơm vì ít ra mình sẽ chứng kiến cuộc chiến lâu hơn, trong tình trạng khoẻ mạnh hơn"./.